

KRIZE SU DOLAZILE
I ODLAZILE,
TAKO ĆE I OVA

Ninko Tešić

TREBA PAMETNO
RADITI – I PREŽIVETI

Gordana Savić

IZLAZ UVEK
POSTOJI

Zoran Đenadija

Intervju:

MIRNO MORE NIKADA NIJE
STVORILO DOBROG MORNARA

Ljiljana Korićanac

Sadržaj

4

Kuda nas vodi
korona-kriza ?

6

U borbi sa krizom ključno
je da smanjimo troškove
i podignemo nivo
produktivnosti i kvaliteta

8

Uniformnost procesa
bojenja nam daje
mogućnost da proces
brzo prilagodimo novim
bojama

9

Izlaz uvek postoji

10

Mirno more nikada nije
stvorilo dobrog mornara

Treba pametno raditi – i preživeti

Strategija preživljavanja nije ništa novo na ovim prostorima.

Još uvek su nam sveža sećanja na krizu, sankcije i ratove devedesetih, na bombardovanje, pa još jednu (ekonomsku) krizu.

Danas živimo u doba korona-krize. Razlika je u tome što po prvi put, ako zanemarimo regionalne okvire, nismo sami.

Sa nama je ceo svet. Da li je tako lakše?

Lakše je s obzirom na to da se ono što se dešava ne dešava samo nama, što osećaj odgovornosti i krivice kome smo kontinuirano istorijski bili izloženi, svodi na razumnu meru.

A u okvirima razumnog, moguće je u samoodbrani nešto korisno sprovesti.

Šta i kako, kada se ruši svet?

Suočeni sa strahom da nam je svakodnevno ugroženo zdravlje i goli život i da nevidljivi neprijatelj kruži oko nas, lociran na nemogućim mestima, lako možemo izgubiti volju i nadu da će ovo jednom stati.

Ali, staće. Uvek stane. To se samo menja svet i iz pepela stvara novi sistem vrednosti koji će drugačije kreirati naše želje i potrebe.

Zato treba pametno raditi - i preživeti. Kriza globalnih razmera nije prilika zato što smo u uzajamnoj zavisnosti svi u istom košu.

Ali upravo zbog toga, naša sposobnost preživljavanja, stečena kroz brojna teška iskustva decenijama unazad, može biti prednost koju valja iskoristiti.

Zato sada stvarno uradimo ono što je do nas i što biće – samo mi znamo. Bez lažne skromnosti i neosnovanih očekivanja, jer smo u međuvremenu naučili da sve što radimo, mora imati uporište.

Izvršni urednik

Gordana Savić

Kuda nas vodi korona-kriza ?

Razgovaramo sa Generalnim direktorom Impol Seval a.d., Ninkom Tešićem

Uslovi poslovanja su sve složeniji. Kuda nas vodi korona-kriza?

Korona-kriza vodi svet u žestoku ekonomsku krizu, a potom, najverovatnije, i u političku krizu. Svi pokazatelji govore da će zdravstvena i ekonomska kriza najviše pogoditi Evropu. Za Srbiju, to je loša vest. Za Impol Seval, takođe, jer je Evropa naše najveće tržište.

Kažu da posle korona-krize više ništa neće biti isto. Šta će biti drugačije i kako ćemo se sa tim nositi?

U potpunosti se slažem sa ovom konstatacijom. Tokom korona-krize mnoge industrijske grane će biti žestoko pogođene. Neke se nikada više neće vratiti na nivo pre korone. Mnogo fabrika se zatvara i tek će se zatvoriti, a ogroman broj ljudi ostaje i ostaće bez posla.

Ne verujem da će se posle korona-krize automobilska industrija Nemačke vratiti na nivo pre krize i da će

se u deceniji koja sledi, posle krize, graditi toliko zgrada i objekata koliko se gradilo, na primer, prošle godine.

Mnogo toga će se promeniti u Impol Seval-u i mi se tome moramo prilagoditi.

Krize su dolazile i odlazile. Tako će i ova.

Šta se menja u Impol Seval-u i kako ćemo tim promenama upravljati?

Impol Seval-u je najveći problem pad tražnje, a samim tim i proizvodnje. Prihvatamo sve narudžbine – i lakoradne i teškoradne, usitnjenje, previše zahtevne, jer jedino tako možemo obezbediti da proizvodnja radi – koliko koliko.

European aluminijum je objavio podatke o uticaju COVID-19 na lanac vrednosti u aluminijumskoj industriji. Rezultati pokazuju da su evropske valjaonice duboko pogođene.

Pad proizvodnje u evropskim valjaonicama u aprilu 2020. godine u odnosu na april 2019. godine je 25%, a u Impol Seval-u je 17%. U maju 2020. godine u odnosu na maj 2019. godine pad proizvodnje u evropskim valjaonicama je 29%, a u Impol Seval-u 17%.

Trend pada proizvodnje u evropskim valjaonicama, pa i u Impol Seval-u se nastavio i u junu. Prognoze za jul su izuzetno loše. U ovakvim uslovima nema mesta za neodgovornost, nerad, pesimizam. Svako od nas se mora potruditi da dâ svoj maksimum.

Jednostavno moramo shvatiti da smo ušli u novi životni i radni ciklus koji je veoma težak i koji ne dozvoljava komfor koji smo imali do sada.

Ima li Impol Seval kapacitet da se izbori sa ovom krizom?

Živeti i proizvoditi u vreme korona-krize veoma je nezvesno. Ali, mi se jednostavno moramo izboriti.

Još uvek je mnogo unutrašnjih rezervi koje možemo aktivirati uz veće angažovanje i veću odgovornost svih zaposlenih. Moramo smanjiti faktor protoka, reklamacije, neophodne nabavke svesti na minimum, povesti računa o potrošnji energenata, redukovati sve troškove koji nisu u direktnoj vezi sa proizvodnjom i drugo.

Impol Seval ima kapacitet da se izbori sa krizom, ako se ona zaustavi u dogledno vreme.

Koja je strategija Impol Seval-a u borbi sa krizom?

Strategija Impol Seval-a u borbi sa krizom je jednostavno – preživljavanje.

Cilj nam je da sačuvamo zdravlje svakog zaposlenog – i fabriku.

Zato molim zaposlene: nosite maske, držite socijalnu distancu, ne idite na skupove, budite odgovorni prema sebi i svojoj porodici i kolegama iz fabrike.

Situacija sa korona-krizom se usložnjava iz dana u dan.

Tokom jula, iz bezbednosnih razloga, gde god to potrebe procesa rada dozvoljavaju, zaposlene ćemo u većem broju upućivati na korišćenje godišnjih odmora.

Takođe, očekivano je da usled nedostatka posla određeni broj zaposlenih bude upućen na prinudno plaćeno odsustvo.

Šta očekujete do kraja godine?

U trećem kvartalu očekujem lošiju prodaju i lošiju situaciju od dosadašnje.

Nadam se da će nam korona-virus dozvoliti da uradimo remonte koje smo planirali u avgustu i septembru i da će se krajem godine poboljšati tražnja za našim proizvodima.

Iz kancelarije Sekretara Društva

Dana 19.06.2020. godine, u sedištu Društva, održana je tridesetčetvrta redovna sednica Skupštine akcionara Impol Seval a.d. Sevojno, na kojoj su, između ostalih donete i sledeće odluke:

- o usvajanju Godišnjeg izveštaja o poslovanju i finansijskih izveštaja Društva za 2019.godinu sa izjavom o primeni Kodeksa korporativnog postupanja grupe Impol,
- o usvajanju Izveštaja Revizora o izvršenoj reviziji Finansijskih izveštaja Društva za 2019. godinu,
- o usvajanju Izveštaja Nadzornog odbora o poslovanju Društva i sprovedenom nadzoru nad radom Izvršnog odbora Društva,
- o usvajanju godišnjeg Konsolidovanog izveštaja o poslovanju i Konsolidovanih finansijskih izveštaja Društva za 2019. godinu.

Uvid u donete odluke i rezultate glasanja po svim tačkama dnevnog reda o kojima su akcionari glasali stavljaju se na raspolaganje akcionarima preko internet stranice Društva www.impol.rs

*Danijela Smiljanić,
Sekretar Društva*

U borbi sa krizom ključno je da smanjimo troškove i podignemo nivo produktivnosti i kvaliteta

Ivan Matić

Kako ste zadovoljni proizvodnim rezultatima PJ Valjaonica od početka ove godine?

Bio bih neiskren kada bih rekao da sam zadovoljan proizvodnim rezultatima Valjaonice od početka ove godine. Pandemija i pre svega, ekonomska kriza, koja mislim da nije dostigla svoj vrhu-

nac, ostavlja trag na firme koje posluju na svetskom tržištu, a takva je naša.

Kako je pandemija i vanredno stanje uticalo na rad i rezultate PJ Valjaonica?

U vreme vanrednog stanja, PJ Valjaonica nije imala slučajeve zaraženih Covidom 19. To je pre svega zahvaljujući odgovornom ponašanju zaposlenih koji su primenjivali sve mere zaštite u kritičnim nedeljama. Takođe, uprkos neizvesnosti, i može se slobodno reći, blagoj panici koja je zavalala u Društvu, naši zaposleni su svakodnevno dolazili na posao i ispunjavali svoje zadatke.

Šta očekuje PJ Valjaonicu u narednom periodu?

Pre svega, očekujem razumevanje zaposlenih za teške dane koji nam po svim pokazateljima, tek slede. To razumevanje se pre svega odnosi na odgovorno ponašanje na

planu korišćenja unutrašnjih rezervi u svim segmentima. Takođe, nadam se da ćemo uspešno privesti kraju investicioni ciklus na V2, što će rezultirati povećanjem kvaliteta toplo valjane trake. Osim toga, očekujem modernizaciju opreme i povećanje kapaciteta strečerovanog programa.

Koliko se bavite problematikom pripreme kadra?

Kadrove smo do sada manje više pripremali na vreme i u velikoj meri smo uspevali da odgovorimo novim izazovima. Ovde pre svega mislim na rukovaoce u proizvodnji i potrebu za radom jednog zaposlenog na više mašina, u zavisnosti od potrebe posla. Što se tiče održavanja primili smo dva mlada inženjera elektrotehnike i mašinstva koji bi u narednom periodu trebalo da zamene starije kolege koje odlaze u penziju.

Šta smatrate uspehom, a šta biste menjali u načinu rada PJ Valjaonica?

Uspeh je dobra produktivnost, dobar kvalitet i zadovoljstvo zaposlenih. Mi se uvek menjamo i menjamo stvari oko sebe. Ponekad nismo toga svesni. Nekad se menjamo sami, nekad nas menjaju drugi. Pokušavam da delujem lokalno i uvek sam pristalica češćih, manjih promena, nego megalomanskih, jer mislim da su češće a manje promene efikasnije.

Šta karakteriše dobrog valjača, a šta kvalitetnog organizatora procesa rada i koliko ste zadovoljni vašim učinkom na tom planu, u procesu priprema kadra?

Dobrog valjača, kao i svakog zaposlenog, karakteriše dobro poznavanje posla i odgovoran odnos prema radu. Ukoliko se to ispuni produktivnost i kvalitet dolaze sami po sebi. Uvek mislim da sam mogao više, pa i na planu rada

sa ljudima. Ukoliko hoćete da sebi nađete alibi i izgovor, uvek možete, bilo da se poredite sa drugima, bilo da gledate u prošlost. Treba u svakom trenutku postaviti cilj i imati plan kako da ga ostvarite.

Kako unaprediti kvalitet proizvoda u PJ Valjaonica?

Kvalitet se unapređuje kontinuiranim ulaganjima u opremu i edukacijom zaposlenih, odnosno radom sa ljudima. Neophodno je rukovaoce detaljno upoznati sa zahtevima kupaca. To se postiže stalnim, aktivnim pristupom svih

službi koje su vezane za proizvodnju.

Šta smatrate ključnim za budućnost Valjaonice?

Ključno je kako će se Valjaonica i cela fabrika nositi sa krizom koja je prisutna. To najviše zavisi od nas samih. Potrebno je da smanjimo troškove i podignemo nivo produktivnosti i kvaliteta. Jedino tako ćemo opstati u bespoštednoj tržišnoj utakmici. Do sada smo pokazali da umemo i možemo, tako da nema razloga da verujem u suprotno.

Koreni inovacija u organizacijama nalaze se u prirodi kreativnog procesa i kreativnih pojedinaca

Kroz promociju visokog nivoa autonomije, odgovornosti i slobode u donošenju odluka, stvara se klima i organizaciona kultura u kojoj bi stvaranje inovacije postao posao i zadatak svakog zaposlenog. To podrazumeva pronalaženje načina da se podstakne inovacija i da se ljudi osećaju odgovornim, bez averzije i straha od rizika.

Takođe, rukovodioci treba da kod zaposlenih kontinuirano forsiraju aktivnosti koje se odnose na praktičnu primenu stečenih znanja u svakodnevnom poslovanju.

Na osnovu predloga koje je, na sednici održanoj 10.6.2020. godine, dao Razvojni savet Impol Seval Valjaonica aluminijuma a.d. Sevojno, za inovativne aktivnosti, nagrađeni su sledeći zaposleni:

1. Zoran Janković, zaposlen u Impol Seval Tehnika d.o.o. Sevojno, na poslovima „Rukovalac hidraulične ispitne stanice” i to za dva korisna predloga, pojedinačno:

- »Rešavanje problema spadanja cevi na hemijskoj pripremi Linije za bojenje V-9«

Na Liniji za bojenje V-9, usled pojave vibracija od pumpe na hemijskoj pripremi, dolazilo je do spadanja gumenih creva i ugrožavanja zdravlja zaposlenih.

Autor je predložio da se nabave specijalne šelne kojima bi mogao da reši ovaj problem.

- »Automatsko punjenje masti u mazalicu za centralno podmazivanje Giljotinskih makaza V-2«

Zbog problema centralnog podmazivanja Giljotinskih makaza V-2, došlo je do njihovog zastoja. Razlog zastoja je kontaminacija prljavštinom pri dodavanju masti u rezervoar mazalice.

Autor je predložio da se punjenje masti vrši automatski, pomoću rezervoara mazalice grupe za podmazivanje. Predložena je ugradnja brzo razdvojive spojnice na rezervoar centralnog podmazivanja. Ovakvim rešenjem bi bio eliminisan ljudski faktor koji ugrožava čistoću rezervoara, punjenje bi se obavljalo bez problema, a mazačima bi bio olakšan posao.

2. Marko Kostić, zaposlen u Impol Seval a.d. Sevojno, na poslovima „Rukovalac TS aluminijuma i drugih energetskeg postrojenja”, za koristan predlog :

- »Izrada adekvatne dezobarijere na ulazu u Upravnu zgradu radi sprečavanja širenja virusa«

Autor je predložio da se dezinfekcija obuće, radi sprečavanja širenja virusa COVID-19 realizuje izradom adekvatne dezobarijere na ulazu u Upravnu zgradu.

Realizacijom navedenog predloga eliminiše se iznuđeno rešenje sa komadima tepiha natopljenim dezinfikacionim sredstvom. Na taj način povećeva se efikasnost dezinfekcije i smanjuje rasipanje dezinficijensa.

Materijal potreban za izradu predmetne dezobarijere može se pronaći među otpadnim materijalima iz proizvodnje.

Uniformnost procesa bojenja nam daje mogućnost da proces brzo prilagodimo novim bojama

Kako ste zadovoljni ostvarenjem planskih ciljeva Linije za bojenje od početka ove godine?

Proizvodnja Linije za bojenje je za prvih 5 meseci 4,5% veća nego 2019. Sa proizvodnjom u junu, prvu polovinu godine završavamo na nivou proizvodnje u, do sada, rekordnoj 2018. godini.

Kako je pandemija i vanredno stanje uticalo na rad i rezultate Linije za bojenje?

Radili smo sa minimalnim brojem ljudi. Dodatan problem je bio i kašnjenje boja iz Italije.

Raspolaže li Linija za bojenje neophodnim resursima i logistikom za ostvarenje proizvodnih ciljeva?

Kao i svaki mesec od juna 2015, Linija za bojenje će obojiti sve trake koje dođu do nas.

Ima li naloga za proizvodnju i kakva su očekivanja u narednom periodu?

Pad tražnje je evidentan, videćemo dokle će ova kvo stanje trajati.

Da li biste nešto menjali u načinu rada i organizaciji

posla na Liniji za bojenje?

Način rada i organizacija posla na Liniji za bojenje se već značajno razlikuju u odnosu na ostatak fabrike, pogotovo u upravljanju kvalitetom proizvoda i planiranju vremena. To je bilo neophodno uraditi s obzirom na ogroman broj boja sa kojima radimo i koji se i dalje povećava nesmanjenim tempom (jedna nova boja nedeljno) i na raspoloživost traka za bojenje.

Šta smatrate najvećim dometom u radu Linije za bojenje?

Osvajanje izuzetno zahtevnih proizvoda, kao što su projekti i proizvodi za industrije u ponovljivo uniformnom kvalitetu u vrlo kratkom vremenu. To smo postigli zahvaljujući uniformnom procesu bojenja što je, za mene, najvažniji deo u upravljanju kvalitetom. Uniformnost nam daje mogućnost da proces brzo prilagodimo novim bojama.

Kako se primenjuju mere bezbednosti i zaštite zdravlja zaposlenih na Liniji za bojenje?

Sve mere bezbednosti i zaštite zdravlja zaposlenih se poštuju.

Izlaz uvek postoji

Nema tržišta na kome nećemo uspeti ako podignemo produktivnost, smanjimo troškove i poboljšamo kvalitet, kaže Upravnik PJ Livnice Zoran Đenadija

Zoran Đenadija

Kako ste zadovoljni rezultatima PJ Livnica u prethodnom periodu ove godine?

U proteklom periodu Livnica je ostvarila sve postavljene ciljeve, ali je činjenica da smo u skladu sa situacijom i smanjenjem Plana imali skromnije zahteve.

Jednostavno, okolnosti su, na našu žalost, kakve jesu.

Zahteve kvaliteta smo ispunili.

Koja problematika je pratila rad Livnice u uslovima vanrednog stanja, prouzrokovano pandemijom COVID-19?

U uslovima vanrednog stanja redukovan je Plan proizvodnje i broj ljudi. Sve mere bezbednosti i zaštite zdravlja zaposlenih su ispoštovane. Nije bilo ekcesa.

Imponuje solidarnost koju su zaposleni ispoljili u to vreme.

Šta se trenutno dešava u Livnici?

Dok je moguće da se mesečni planovi proizvodnje Livnice kreću u okvirima projektovanih kapaciteta Livnice, ima nade.

Šta će biti u narednom periodu, videćemo.

Trudimo se da radimo što racionalnije i da uštedimo gde god možemo, a pre svega na primarnim sirovinama, da trošimo što više sekundara i sl.

U svakom pogledu, ključno je što više štedeti.

Kako će Livnica raditi u narednom periodu i kako će se to odraziti na status zaposlenih?

Livnica će deliti sudbinu fabrike u nadi da će se tržište otvoriti. Ako do toga ne dođe, prilagodimo se i primenjivati mere koje će važiti za sve.

Vreme koje smo neplanirano imali na raspolaganju iskoristili smo za revitalizaciju opreme.

U Impol Seval-u radite već duži niz godina, od kojih ste znatan period proveli na veoma odgovornim poslovima stručnog i organizacionog karaktera.

Kako generalno doživljavate aktuelnu problematiku poslovanja i gde vidite izlaz za Impol Seval u budućnosti?

Generalno, moramo dići produktivnost, smanjiti troškove i poboljšati kvalitet.

U krizi, to je još važnije.

Nema tržišta na kome nećemo uspeti pod tim uslovima.

Pod ovim okolnostima, koliko god one bile specifične, dodatna su očekivanja od Komercijale: treba se probiti na nova tržišta.

Izlaz uvek postoji.

MIRNO MORE NIKADA NIJE STVORILO DOBROG MORNARA

Piše: Ljiljana Korićanac, direktor Sektora marketinga

Ljiljana Korićanac

U ovu godinu smo ušli sa nadom da će krivulja trznje koja je beležila pad od aprila 2019. konačno promeniti smer i da će doći do jačanja trznje. Ušli smo u godinu sa puno planova. Znali smo da nas čeka mnogo izazova. Trebalo je dobro se pripremiti za zaustavljanje V2, napraviti optimalne zalihe dobro struktuirane za procenjeni asortiman proizvodnje u toku dva meseca zastoja. I kada je sve počelo da se odvija po planu, svet je stao. Ko-

rona virus se neslučenom brzinom proširio po svim kontinentima i uspeo da parališe normalan život i rad na celoj planeti.

Prva briga svih je bila da se zaštite zdravlje i životi ljudi. Izuzetno dobro smo reagovali i pravovremenim merama sprečili transmisiju zaraze u kolektivu. Zasluga pripada svim zaposlenim koji su striktno i odgovorno primenjivali propisane mere, kao i rukovodstvu fabrike i stručnim službama, koji su donosili brze i adekvatne odluke.

Već na samom početku epidemije bili smo svesni da će ekonomske posledice biti teške. Ni tada, kao ni danas, nije moguće u celosti sagledati posledice krize koja je nastupila. Impol Seval je izvozno orijentisana firma

i samim tim direktno vezana za kretanja na svetskom tržištu. Četiri meseca izolacije na svetskom nivou teško su pogodili automobilsku industriju, ostale grane industrijske proizvodnje, naftnu industriju, aviosaobraćaj, turizam, trgovinu, ugostiteljstvo i dr.

Bilo je i dobitnika, mada su oni malobrojniji, pre svih farmaceutska industrija, IT sektor, proizvođači zaštitne opreme, hemijska industrija, proizvođači dezinfekcionih sredstava i svakako proizvođači hrane, odnosno životnih namirnica.

Bez brzog oporavka svih privrednih grana na kraju će svi biti veliki gubitnici. Da se to ne bi desilo pokrenuti su mnogi mehanizmi pomoći privredi u većini zemalja pogodjenih pandemijom Covid 19. Mogu se čuti procene ekonomskih analitičara da su razvijene zemlje do sada isplatile desetostruko veći iznos ekonomske pomoći nego u velikoj krizi 2008. godine i da bi to moralo pokrenuti privredne aktivnosti u tim zemljama i delom proizvodnju, koja je komplementarna u ostalim zemljama.

Na tržištu valjanog aluminijuma svi smo bili svedoci naglog pada tražnje i smanjenja narudžbi od sredine marta. Taj trend je nastavljen u aprilu i maju. Blagi porast narudžbi kod nas u prvoj dekadi juna se poklapa sa informacijama iz stručnih časopisa

koji prate tržišne tenedecije za aluminijum i u kojima je publikovano da se potražnja za valjanim proizvodima u Evropi polako oporavlja.

Najviše su pogodjena tržišta Italije, Španije, Francuske i UK. Kako prva tri tržišta od pobrojanih imaju udeo od cca 20% u plasmanu naših proizvoda na tržište, za nas je vrlo bitan brz oporavak privrednih aktivnosti u ovim zemljama, ali je od vitlanog značaja oporavak nemačkog tržišta, kao najjačeg u EU.

Moramo biti svesni pojačane konkurencije u ovom periodu.

Zbog potpunog kraha u automobilskom i vazduhoplovnom sektoru mnogi proizvođači se okreću ka standardnom valjanom asortimanu, limovima i trakama. Svi imaju slobodne kapacitete i potvrđuju izuzetno kratke rokove isporuke (4-6 nedelja).

Pojačana konkurencija u uslovima niske tražnje vodi ka jakom pritisku na cene.

Kada se nalazimo na tržištu, gde vlada niska tražnja, niske cene i pojačana konkurencija, jasno je da radimo u ekstremno teškim uslovima. Sada je najbitnije koncentrisati sve napore ka obezbedjenju što više naloga za proizvodnju i u isto vreme maksimalno racionalizovati proizvodnju i sve troškove svesti na minimum. To zahteva od svih zaposlenih da shvate uslove u kojima posluje i da prihvate svoj deo odgovornosti, u cilju prevazilaženja problema sa kojima smo suočeni.

Figurativno rečeno naš brod se našao u oluji. Impol Seval je jak i stabilan brod. Sada je prilika da se dokažemo da imamo znanja i snage da se izborimo sa olujom koja je naišla.

Kako ćemo izaći iz oluje, sa što manje posledica? Tako što se nećemo predati strahu i pesimizmu, već sa nadom da će se tržište stabilizovati a tražnja ojačati, sve ugovorene poslove realizovati na vreme i bez grešaka, pronalazeći najbolja rešanja za svaki problem.

Iskustvo koje steknemo u ovakvim uslovima poslovanja je neprocenjivo korisno za budućnost.

Kako prepoznati kompjuterski kriminal i kako se od njega zaštititi

Piše: Goran Kovčić, inženjer Infosistema

Živimo u modernom informacionom dobu, gde su računari jeftini, a ipak moćan alat koji se može koristiti u sprovođenju brojnih kriminalnih aktivnosti. Velike mogućnosti u svim sferama društvenog života, koje su razvojem informacionih tehnologija i Interneta stavljene pred čoveka, pored brojnih, njemu do tada nepoznatih prednosti, uslovile su i njegovu izloženost novim i vrlo ozbiljnim rizicima. Jedan od značajnijih oblika zloupotrebe Interneta kao globalne računarske mreže jesu računarske prevare.

Računarske prevare

U zavisnosti od namere učinioca, razlikujemo dva oblika prevare:

- izvršilac namerava da obmanom pribavi sebi ili drugom protivpravnu imovinsku korist,
- izvršilac primenjuje obmanu samo u nameri da drugog ošteti.

Računarska prevara je oblik sajber i visokog tehnološkog kriminala koji predstavlja kriminalno ponašanje u kome se koriste kompjuterske

tehnologije i informacioni sistemi za izvršenja krivičnog dela ili se kompjuter upotrebljava kao sredstvo ili cilj izvršenja, a radi toga da se sebi ili drugome pribavi protivpravna imovinska korist ili drugom licu nanese šteta.

Socijalni inženjering

Socijalni inženjering je akt manipulacije kojim se ljudi navode da odaju poverljive informacije o sebi. Metode koje se koriste za ostvarivanje prevare su manipulacija, nagovaranje, ubeđivanje, uticaj. Socijalni inženjering se ne odnosi isključivo na sajber bezbednost, već je u pitanju šira pojava koja svoju primenu ima u kliničkoj psihologiji, prodaji, marketingu itd. Socijalni inženjering nije jednokratna aktivnost, već je u pitanju proces, odnosno serija osmišljenih koraka. Nije u pitanju nužno negativna pojava, već zavisi od ciljeva koji stoje iza njega. Po pravilu, socijalni inženjering donosi korist svom autoru, a posledice po metu mogu biti pozitivne ili negativne.

Vrste napada pomoću tehnike socijalnog inženjeringa

Lažno predstavljanje (Phishing)

Dobili ste e-elektronsku poruku od nepoznatog pošiljaoca, koji ljubazno pita da sarađuje sa vama? Budite oprezni i razmotrite da nije pokušaj prevare. Prevare pomoću elektronskih-poruka nazivaju se "pecanje" (Phishing) i u njima napadač pokušava da ukrade vaše kredencijale ili da zarazi vaš računar.

Postupak prevare:

- Prvo dobijate elektronsku poštu koja izgleda kao originalna poruka osobe ili kompanije. Pošiljalac se obraća vama i traži da za dodatne informacije, resetovanje lozinke ili za plaćanje računa kliknete na link.
- Pokušava da vas namami na lažnu veb lokaciju koja može, na prvi pogled, da deluje autentično ili na veb lokaciji na kojoj, pod izgovorom da za dodatne pogodnosti morate da se prijavite, unesete svoje podatke.
- Ako na ovoj lažnoj „Phishing“ stranici unesete svoje korisničko ime i lozinku za pristup, ove informacije će biti iskorišćene za prevaru.

Kako da izbegnete Phishing?

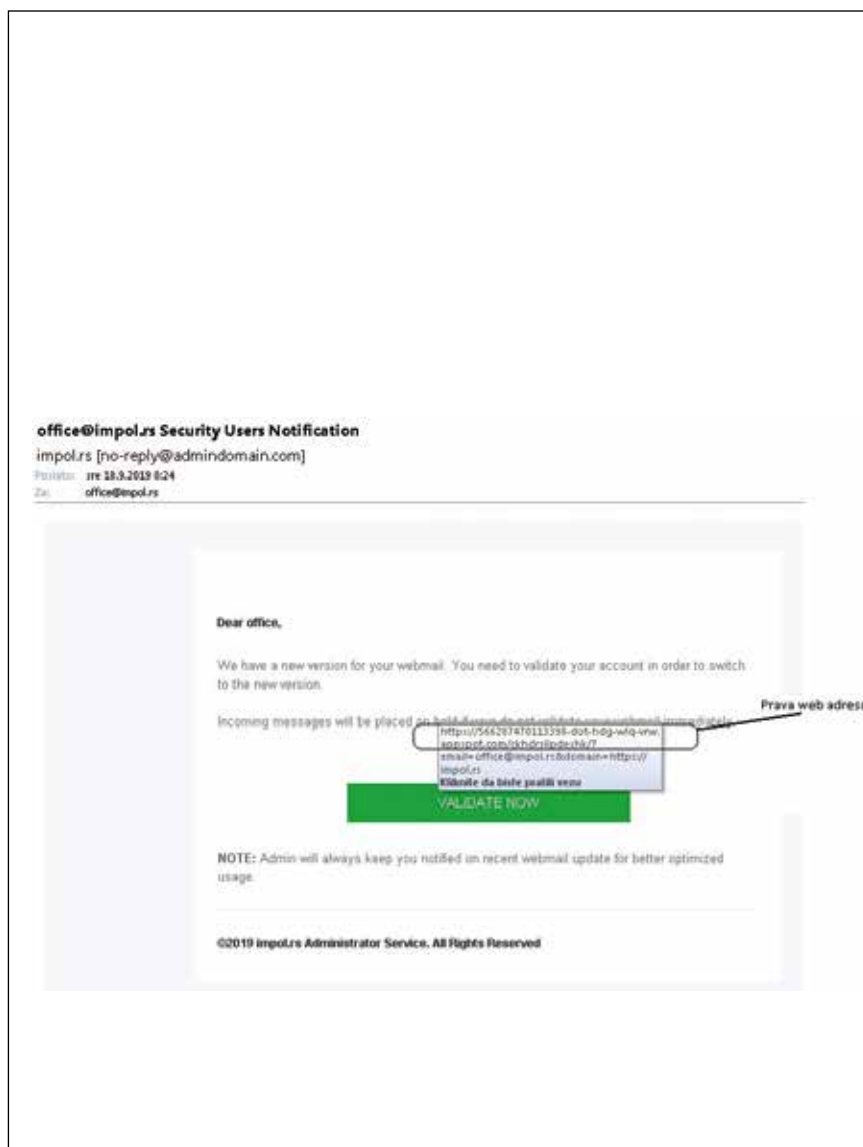
- Ako od nepoznato pošiljaoca primite sumnjivu elektronsku poruku ne otvarajte je, već poruku i priloge izbrišite odmah. U Impol grupi imamo dodatni mehanizam koji upozorava na moguće nepravilnosti i koji takve poruke smešta u karantin. U njemu završavaju elektronske poruke za koje je antispam sistem procenio, na osnovu svog algoritma, da postoji verovatnoća da je u pitanju prevara.
- Proverite da li je na vašem računaru instaliran antivirusni softver, da li je ažuriran i da li se aktivira prilikom pokretanja računara.
- Nikada ne odgovarajte na elektronske poruke u kojima se od vas traže lični ili osetljivi podaci.
- Kada se prijavljujete na veb stranice koje koriste vaše lične podatke uvek sami unesite adresu direktno u adresnu traku.
- Ne šaljite i ne primajte lične i druge osetljive podatke kada ste povezani na javnu bežičnu mrežu osim ako se povezujete na bezbedne veb stranice ili preko VPN veze (Global Protect).

Ljubavna prevara

To je oblik obmane u kojem vam se sajber kriminalci obraćaju preko društvene mreže (npr. Facebook) ili veb lokacije.

Postupak prevare:

- Sva komunikacija obično započinje na društvenim mrežama, veb stranicama, sobama za razgovore i forumima. Prvo vas kontaktiraju pod izgovorom da žele da budete prijatelji sa vama ili ako postoji mogućnost da razvijete romantičnu vezu.
- Način komunikacije je izuzetno ljubazan, prijateljski i razumljiv. Njihova priča koju vam predstavljaju je normalna emotiv-

na i podržana različitim fotografijama i širokim izborom dokaza. Zbog toga se osećate kao da ste u toj osobi pronašli partnera ili prijatelja kojeg ste dugo tražili.

- Njihov cilj je da vas ubede da uradite bilo šta kako biste uneli novog partnera ili prijatelja u svoj život. Obično se predstavljaju da žive na zabačenim mestima, u ratnim zonama ili u zemljama trećeg sveta.

- Kad uspeju da zadobiju vaše poverenje oni traže novac pod izgovorom da su u problemima, oni sami ili članovi njihove porodice.

- Nakon prvog transfera novca, priče počinju da se komplikuju i zahtevaju povećanje donacije.

- Ako počnete da sumnjate u istinitost priče, počinju pretnje i ucenjivanje (npr. da će obavestiti prijatelje i porodicu o vašim postupcima ili da će obavestiti organe vlasti da ste učestvovali u pranju novca).

Kako prepoznati ljubavnu prevaru?

- Kontakt ostvaruje osoba koju ne poznajete i sa kojom nemate zajedničkih prijatelja ili poznanika. Predstavlja se svojim punim imenom i to su obično udovice ili razvedeni sa decom.

- Pitaju vas o vašoj finansijskoj situaciji (koliko imate ušteđevine, da li ste kreditno sposobni ili da li možete od koga pozajmiti novac).

- Izbegavajte video pozive putem aplikacija.

- Kada vas ubede da im pošaljete novac, tada traže da im ga prenesete na račun druge osobe, za koju kažu da je osoba od poverenja.

Hello from Vivian !

Vivian [opex@eksmar.com.tr]

Poslato: uto 11.8.2015 19:58

Za: undisclosed-recipients:

I am Miss Vivian and I am very happy to meet you today. I was searching for responsible people online when i bumped into your profile and decided to contact you for friendship. I believe in a global community,so i dont think that distance,race or religion will be a barrier to friendship. If you have nothing against this,and i hear from you,then i will tell you a lot about me and also send my picture for you to know whom you are talking with. You can reply through this email, (1657208369@qq.com),I expect that you will send your picture while replying,kiss.

Nigerijski prevara (Pretexting)

Ova prevara datira još iz 1588. godine kada je rođaka jednog bogataša zarobio španski kralj Filip II, pa je posrednik tražio novac da bi potkupio vlast. Ova prevara se naziva i Prevara 419, po članu 419. krivičnog zakona Nigerije.

Postupak prevare:

- Prvo ćete dobiti elektronsku poštu ili će vas kontaktirati preko društvenih mreža. Prevarant se predstavlja kao bogati biznismen i opisuje svoj problem.

- Želi vaše lične podatke i broj računa da bi preneo veći iznos gotovine koju želi da prenese iz svoje zemlje u inostranstvu. Za uslugu nudi vam određeni procenat.

- Ako nasednete i odgovorite, odgovora da ima neke troškove koje treba ranije platiti, otvaranje računa i neke druge troškove.

- Dodatni troškovi počinju se pojavljivati kasnije. Takođe primićete dokumentaciju koji bi trebalo da ukažu na to da su troškovi stvarni.

- Na kraju, naravno, nećete dobiti obećanu nagradu.

Kako prepoznati prevaru?

- Najočitiiji znak je tekst poruke koji je teško razumeti. U većini slučajeva prevod se vrši pomoću mašine za prevođenje (Google Translate) tako da u sebi ima puno gramatičkih grešaka.

- Drugi znak prevare je velika suma novca koju vam neko ponudi kao donaciju ili kao dobitak na nagradnoj igri.

Od Vera Wilfried

w210und3ty@yahoo.co.jp u ime Vera wilfried [vera.wilfried1@hotmail.com]

Dodatni prelomi redova u ovoj poruci su uklonjeni.

Poslato: uto 11.4.2017 15:04

Za: undisclosed recipients:

Od Vera Wilfried

Zdravo,

Ja sam gospođa Vera Wilfried iz Abidjan Cote d'Ivoire (Obala Bjelokosti). Ja sam star 22 godina djevojka siroče da je kao rezultat nemam roditelja Imam oko (\$ 10.500,000.00 Sjedinjene države dolara) Deset milijuna, pet stotina hiljada ujedinjene države dolara. Koje sam naslijedila od mog pokojnog oca on Deponovani fonda u fiksni / privremeni račun u jednoj od premijera banke ovdje u Abidjan, moj otac moje ime kao svoju kćer i jedino dijete u najbližu rodbinu u fond.

Drugo na potpuno prihvatanje da radi sa mnom u vezi ove svrhe ljubazno pokazuju svoj interes po odgovoru do mene, tako da ću vam dostaviti sa potreban informacije i detalje o tome kako da nastavi dalje, ja ću vam ponuditi 20% novca za vam za pomoć mene.

Neka vas Bog blagoslovi za brzu pažnju. Moj najbolji i lijep pozdrav za vas i sve vaše porodice, kao da me kontaktirate za više detalja Treba mi tvoja pomoć ako ste sigurni da mi pomogne da investiraju fonda u županiji kontaktirajte me sada za više detalja.

hvala

Vera Wilfried

Prevare na socijalnim mrežama

Zloupotreba se dešavaju i na društvenim mrežama, ukoliko napadač otkrije vaš lični profil ili profil vašeg prijatelja na Facebook, LinkedIn ili Twitter. Ne očekujete da je to nepoznati identitet.

Postupak prevare:

- Na društvenoj mreži obraća vam se osoba koju poznajete i traži vam novac. Obavestiće vas o tome kako je imala nesreću, da mora da plati bolničke troškove ili joj je hitno potreban novac za povratak kući.
- Zamoliće vas da joj prebacite novac na račun ili da joj date informacije o bankovnom računu sa koga mogu podići novac da pokriju troškove.

Kako prepoznati prevaru?

- Proverite da li je prijatelj zaista u nevolji. Pozovite njegovu rodbinu ili povežite se sa nadležnim institucijama.
- Proverite da li postoji mogućnost da priteknete u pomoć bez gotovinske pomoći.
- Nikada ne prenosite novac strancima na račune u inostranstvu i nikada ne prosleđujte svoje bankovne podatke.

Daljinski pristup (Vishing)

Udaljeni pristup znači da nepoznata kompanija pokušava dobiti udaljeni pristup vašem računaru.

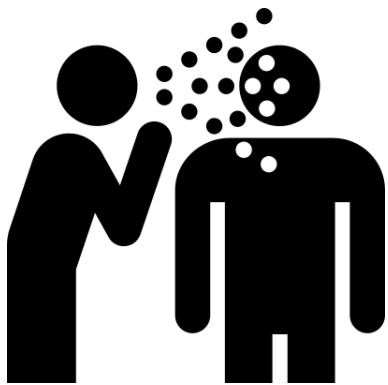
Postupak prevare:

- Primate telefonski poziv. Osoba, s druge strane, tvrdi da zove iz odeljenja za tehničku podršku telekomunikacija kompanije.
- Objasniće vam da imaju mrežne probleme i da ih treba rešiti. Za rešavanje problema potrebno je da se obezbedi udaljeni pristup vašem računaru.
- Na ovaj način dobija pristup vašem računaru i kompletnom sadržaju na njemu.

Kako prepoznati prevaru?

- Pozovite korisnički servis svog provajdera ili na veb lokaciji proverite da li zaista postoje tehnički problemi sa mrežom.
- Telekomunikaciona kompanija može ispraviti greške bez vaše pomoći.
- Ne dozvoljavajte trećim licima pristup vašem računaru.
- Ne delite svoje lične ili druge osetljive informacije.

Najveće pandemije zaraznih bolesti kroz istoriju

U istoriji čovečanstva zabeležen je veliki broj pandemija zaraznih bolesti, koje su odnele milione ljudskih života i uticale na tokove istorije i ljudski identitet.

Reč epidemija je nastala od grčkih reči epi - preko i demos - narod" i označava neobično često pojavljivanje jedne bolesti u jednoj populaciji. Epidemije koje prelaze državne ili čak kontinentalne granice nazivaju se pandemije. Reč epidemija dolazi od grčkih reči pan - svi i demos - narod. U vreme kada se svet suočava sa pandemijom virusa COVID-19, podsetimo se onih pandemija, koje su u minulim vekovima odnele najviše ljudskih života.

Atinska kuga - (430. p. n. e.)

Jedna od prvih zabeleženih epidemija zarazne bolesti je atinska kuga (430. p. n. e.), od koje je umrlo oko 100 000 ljudi, odnosno četvrtina vojnika i građana Atine. Iako se radi o još uvek neidentifikovanoj bolesti, smatra se da je, prema opisima grčkog istoričara Tukidida, u pitanju bio trbušni tifus. Bolest je doprinela kraju Zlatnog doba Atine, odnosno porazu Atine u Peloponeskom ratu.

Antoninijeva kuga - od 165. do 180. godine

Antoninijeva kuga bila je epidemija zarazne bolesti koja je pogodila Rimsko carstvo u periodu od 165. do 180. godine. Ova epidemija, tokom koje je umrlo pet miliona ljudi, izazvana je velikim ili malim boginjama. Bolest su u Rimsko carstvo preneli vojnici koji su se borili u ratu na Bliskom istoku.

Justinijanova kuga – od 541 do 750. godine

Justinijanova kuga, je prva potvrđena epidemija kuge u istoriji. Pojavila se u Egiptu, odakle se proširila na Carigrad gde je, prema vizantijskom hroničaru Prokopiju, na vrhuncu ubijala 10.000 ljudi dnevno. Od kuge je tada umrlo oko polovine ljudske populacije u tada poznatom svetu. Procenjuje se da je usmrtila 50 miliona ljudi.

Crna smrt - od 1346 do 1350. godine

Crna smrt, ili druga velika pandemija kuge dogodila se od 1346 do 1350. godine i usmrtila je oko 50 miliona

Evropljana, odnosno trećinu ukupnog stanovništva. Bila je to prva u ciklusu evropskih epidemija kuge koje su se nastavile do 19. veka. U tom periodu zabeleženo je preko 100 epidemija kuge u Evropi, koje su usmratile oko 200 miliona ljudi.

Važnost izolacije poznata je odavno. Tako je, da bi pobegao od "crne smrti" koja je uništila trećinu tadašnje evropske populacije, car Dušan ostavio imperijalne poduhvate i na Svetoj Gori potražio spas za sebe i svoju porodicu. Atos je bio prirodni karantin koji zaraza gotovo da nije ni okrnula.

Mišja groznica – od 1545 do 1548 i 1576. godine

Najveće epidemija ove bolesti izbile su u Meksiku u periodu 1545. i 1548. i ponovo 1576. godine. Umrlo je oko 10 miliona ljudi što je, u tom trenutku bilo oko 80% stanovništva ove države.

Velike boginje – od 1492 do 1974. godine

Velike boginje su veoma zarazna bolest koja je ubijala više od 400 000 Evropljana svake godine sve do XVIII veka. U XX veku usmrtila je od 300 do 500 000 ljudi.

U 16. veku, u vreme otkrića Amerike, američki domoroci nisu bili imuni na bolesti koje su im donijeli evropski došljaci, što je doprinelo da je gotovo došlo do istrebljenja tog stanovništva.

Epidemija je izbila i u Jugoslaviji 1972. a poslednji slučajevi zabeleženi su u Indiji 1974. godine. Posle vakcinacije populacije virus je iskorenjen i danas se nalazi samo u laboratorijama.

Kolera – od 1817. godine

Kolera je bila endemska bolest vezana za donji tok reke Gang. U vreme religijskih festivala, hodočasnici su tamo često dobijali bolest i prenosili je u druge delove Indije, gde bi se ona proširila, a zatim nestala. Prva pandemija kolere počela je 1817. godine. Brzo se proširila van delte Ganga. Britanske trupe raširile su bolest širom Indije. Bolest se iz tih područje širila trgovačkim putevima u Rusiju i zapadnu Europu i dalje u Severnu Ameriku.

Do sada je zabeleženo sedam pandemija ove bolesti, a poslednja je bila od 1961. do 1970. godine. Procenjuje se da je do sada od kolere smrtno stradalo oko četiri miliona ljudi širom sveta. Bolest je i dalje aktivna, naročito u Aziji.

Španska groznica – od 1918. do 1920. godine

Španski grip ili Španska groznica je bila jedna od najsmrtonosnijih pandemija u istoriji čovečanstva. Pojavila se pri kraju Prvog svetskog rata i u tri talasa se širila planetom. Pandemija je počela u Kini i Japanu i proširila se sve do Rusije, Evrope i severne Amerike. Za šest meseci je stigla do svih kontinenata osim Antarktike.

Pandemiju je ubrzalo kretanje trupa u Prvom svetskom ratu i povećalo prenošenje i mutaciju. Umrlo je oko 75 miliona ljudi što znači da je Španska groznica odnela više života nego Prvi svetski rat. To je prva od dve pandemije koja uključuje virus gripe H1N1, a druga je svinjski grip 2009. godine.

Veliki faktor globalne pojave ovog gripa bila su povećana putovanja, kao i savremeni transportni sistemi koji su olakšali širenje bolesti.

Tuberkuloza

Svake godine od tuberkuloze umire dva miliona ljudi, što čini tuberkulozu najsmrtonosnijom zaraznom bolešću danas, posle side.

Tuberkuloza je identifikovana dvadesetih godina 19. veka. Otkriće antibiotika 1946. godine omogućilo je adekvatno lečenje te bolesti. Svake godine od tuberkuloze umire dva miliona ljudi, što je, posle side, čini najsmrtonosnijom zaraznom bolešću u svetu.

Sida – sindrom stečene imunodeficijencije

Sida je polno prenosiva bolest koja predstavlja poslednji stadijum infekcije organizma virusom humane imunodeficijencije (HIV), a karakteriše je progresivno slabljenje imunog sistema, što bolesnika čini podložnim širokom spektru infekcije i tumora. Za sada ne postoji efikasan lek ili vakcina koji garantuju izlečenje.

Prema podacima programa Ujedinjenih nacija i Svetske zdravstvene organizacije o HIV virusu i sidi, od pojave ovog oboljenja, početkom 60-ih, pa zaključno sa 2008. godinom u svetu je bilo zaraženo ukupno oko 60 miliona ljudi, a od komplikacija povezanih sa sidom je do tog trenutka umrlo oko 25 miliona ljudi.

Oko 770.000 ljudi u svetu umrlo je prošle godine od bolesti vezanih za sidu, a procena je da je 2019. na svetu bilo oko 38 miliona inficiranih virusom HIV-a.

Ebola

Bolest je prvi put identifikovana 1976. godine u Sudanu i DR Kongo. Prenosi se preko telesnih tečnosti zaražene osobe ili životinje. Bolest ima visoku stopu smrtnosti, koja ide do 90%. Epidemije se tipično pojavljuju u tropskim oblastima Subsaharske Afrike. Ne postoji efikasan lek kao ni vakcina za ovu bolest.

Naši penzioneri

Kovačević Radoš, zasnovao radni odnos u Društvu 26.11.1980. godine. U penziju je otišao 01.05.2020. godine, sa poslova Rukovalac u proizvodnji II.

Urošević Miljko, zasnovao radni odnos u Društvu 26.07.1984. godine. U penziju je otišao 17.06.2020. godine, sa poslova Vozač viljuškara u PJ Livnica.

Kostić Ljubiša, zasnovao radni odnos u Društvu 21.10.1985. godine. U penziju je otišao 30.06.2020. godine, sa poslova Tehnolog PJ Valjaonica I.

Rekli su o zdravlju:

„Zdravlje je najveće bogatstvo.“ – Ciceron

„Jedino zdravlja i znanja nikad nije dosta.“ – N. Bulat

“Medicus curat, natura sanat – Doktor pomaže, priroda leči.”

„Čitava tajna kako da produžimo život je u tom da ga ne skraćujemo.“ – Saltikov

„Zdravlje nije sve, ali bez zdravlja, sve je ništa.“ – Artur Šopenhauer

„Želja za zdravljem je pola zdravlja.“ – Seneka

“Zdravome čoveku svaki je dan praznik.” – Turska poslovice

„Sreća je kao zdravlje – ako ga ne primećuješ, znači da ga imaš.“ – Ivan Turgenev

„Svaki čovek je tvorac svog zdravlja ili svoje bolesti.“ – Buda

„Bolesnik koji se pomiri s činjenicom da je bolestan, nikad neće ozdraviti.“ – Ivo Andrić

„Znate, ono što je stvarno važno je da su ljudi oko vas srećni i zdravi. Sve ostalo je poput kapi kiše na pesku.“ – Pol Voker

„Seti se zdravlja dok ga ne izgubiš.“

„Naše zdravlje je u našim rukama.“

„Ako nemate, sad, dovoljno vremena za svoje zdravlje, kasnije ćete morati da odvojite mnogo više vremena i novca za svoju bolest.“ – Kineska poslovice

„Nismo svesni najsavršenijeg zdravlja kao što smo svesni najmanje bolesti.“ – Montenj

„Zdravlje je najlepše odelo koje nosimo, ali mogu ga videti samo oni koji su bolesni.“

„Kad je bogatstvo izgubljeno, ništa nije izgubljeno; kad je zdravlje izgubljeno, skoro sve je izgubljeno.“ – Dostojevski

„Još u mladosti treba da odsečeš štap na koji ćeš se oslanjati u starosti.“ – Konfučije

“Preventiva je prvi korak ka zdravlju.”

„Čovek, milostiv, lekar je svoje duše.“ – Otac Tadej

„Tajna zdravlja uma i tela je da se ne žali za prošlošću, da se ne brine o budućnosti ili da se ne očekuju nevolje – već da se mudro i potpuno živi u sadašnjem trenutku.“ – Buda

Za zdravlje se s pravom kaže da je izvor sreće. Čovek koji se oseća zdravo, zadovoljan je, vedar, nasmejan i raspoložen. Zdravlje je najveće blago, i bez njega nema bogatstva. Čoveku je neophodno ne samo telesno nego i duhovno zdravlje.

Izvršni urednik: Gordana Savić
Članovi redakcije: Ninko Tešić, Gordana Savić, Budimir Bulatović, Sanja Bosiljčić
Obradili i uredili: Gordana Savić i Nataša Glogovac
Tekstove pripremili: Gordana Savić i Nataša Glogovac
Fotografije: Lazar Đokić i Nataša Glogovac
Izdaje: Impol Seval a.d. Sevojno, Prvomajska bb
e-mail: gordana.savic@impol.rs
Štampa: Grafičar Užice
Tiraž: 300 primeraka